

DUMITRU TUDOR 1908—1982

În ziua de 30 ian. 1982 a încetat din viață dr. doc. D. Tudor, fost profesor la universitatea din București, renumit om de știință, educator pasionat, un neobosit arheolog și un perseverent cercetător al istoriei vechi a patriei noastre și al antichității greco-romane, ale cărui lucrări au fost apreciate atât în țară, cât și în străinătate.

D. Tudor s-a născut la 22 mai 1908 în comuna Isverna din județul Mehedinți, unde și-a făcut studiile elementare, ca apoi să urmeze pe cele secundare la Satu Mare. A absolvit facultatea de litere și filozofie a universității din București, fiind licențiat în istorie și geografie (1930), cu specialitate principală istoria antică, epigrafia și antichitățile greco-romane. La absolvire a fost numit bibliotecar al facultății. În anul următor, dînd examenul de capacitate, a devenit profesor titular la diferite licee din București, Caracal, Cîmpulung Muscel, ocupînd și funcția de director al liceelor din Cîmpulung și București (liceul Mihai Viteazu), pînă în anul 1947. Între anii 1933—1935 a fost membru al Școlii Române din Roma, unde și-a continuat studiile de istorie antică. După întoarcerea în patrie, în anul 1936, și-a susținut doctoratul la universitatea din București cu teza *I Cavalieri Danubieni*, lucrare mult apreciată și distinsă cu premiul „Vasile Pârvan”. Între anii 1944—1947, pe lângă postul de profesor secundar, a îndeplinit și funcția de șef de lucrări la Muzeul Național de Antichități din București. Între timp a desfășurat o valoroasă activitate științifică. În anul 1940 a publicat lucrarea *Monumente inedite din Romula*, distinsă de Academia Română cu premiul „Vasile Pârvan”, iar în anul 1942 prima ediție a monografiei *Oltenia Romană*, distinsă de Academie cu același premiu. Vasta lui activitate științifică a dus, în anul 1947, la numirea sa ca profesor la Facultatea de Istorie și Geografie a universității din Iași, unde a funcționat și ca director al Muzeului de Antichități. În anul 1953 a fost transferat la universitatea din București, la catedra de istorie veche și arheologie, unde a funcționat pînă în anul 1974, cînd a fost pensionat și numit profesor consultant.

Profesorul Tudor a desfășurat o bogată activitate arheologică, științifică, didactico-educativă și obștească.

Încă student fiind, a participat la săpăturile arheologice de la Caplăva și Histria, apoi, începînd din anul 1936, a condus diferite șantiere arheologice în special din Oltenia, la Sucidava, Romula, Slăveni, Cîrjoiu Nou, Arutela, Stolniceni, Cătune și la Porțile de Fier. Fiind un entuziast cercetător al Olteniei romane, săpăturile sale arheologice au contribuit la cunoașterea antichității romane de pe acest teritoriu, la dezvelirea numeroaselor monumente sculpturale, epigrafice, arhitectonice, numismatice, la clarificarea unor probleme istorice legate de diferite epoci preromane, romane și postromane, la situația economică, militară, religioasă și culturală a Daciei Inferioare și la problema continuității.

Fiind un cercetător perseverent și un talent creativ, profesorul Tudor a avut o remarcabilă și vastă activitate științifică, iar numărul cărților, monografiilor, studiilor, manualelor și articolelor depășește cifra de cinci sute. Multe lucrări i-au fost publicate și în limbile franceză, germană, engleză, italiană, rusă și chiar maghiară intrînd astfel în circulația mondială a cercetărilor asupra antichității. Multe dintre lucrările lui sînt rapoarte de săpături sau studii asupra unor descoperiri arheologice. Acestea au fost apoi sintetizate în monografia *Oltenia romană*, care a cunoscut patru ediții, fiecare cu completări și ameliorări. Unele probleme abordate încă din tinerețe s-au dovedit a fi surse nepulzabile pentru munca lui științifică. Printre acestea: cu privire la cavalerii danubieni, prima lucrare a ela-

borat-o în 1936, iar ultima a fost publicată la Leyden, Olanda, în 1976, cuprinzând al doilea volum al monumentelor religioase privind cavalerii danubieni. Teme similare au fost Romula, Sucidava, Podul lui Traian, Podul lui Constantin cel Mare și altele, pe care profesorul Tudor le-a elaborat sub diferite aspecte, clarificând problemele istorice, epigrafice sau numismatice legate de ele.

Un domeniu mult cercetat de profesorul Tudor a fost cel al sclavajului pe teritoriul Daciei romane. După publicarea mai multor studii și articole în care a analizat unele probleme specifice ale sclavajului din această provincie, în anul 1957, pe baza unei munci asidue, a editat valoroasa monografie *Istoria sclavajului în Dacia romană*. Aici sînt analizate — pe baza unei documentări temeinice — toate aspectele sclavajului antic din țara noastră. Monografia constituie prima lucrare care elaborează istoria unei provincii romane din acest punct de vedere, ceea ce explică și faptul că ea a fost recenzată și apreciată aproape în toate cercurile de specialitate din țările europene. Monografia a fost completată apoi cu studii care abordează problema colonatului din Dacia sau analizează unele inscripții, nou descoperite, despre sclavi. În strînsă legătură cu problemele sociale și ale sclaviei, profesorul Tudor a elaborat formele specifice ale luptei de clasă prezentă și în Dacia, lupta celor asupriți împotriva ordinii romane, manifestată în mișcarea așa zisilor „latrones”. Lucrarea „*Interfecti a latronibus*” în inscripțiile din Dacia este o contribuție prețioasă la îmbogățirea istoriografiei românești. În sfîrșit, în acest domeniu se înșiră și prezentarea răscoalei sclavilor condusă de Spartacus.

Pentru prezentarea așezărilor urbane, semiurbane și rurale din Dacia romană, adică a habitatului din acea perioadă, profesorul Tudor a studiat documentele arheologice, numismatice, epigrafice și de alt caracter editate sau inedite, precum și lucrările publicate, și a elaborat o monografie cu titlul *Orașe, țiguri și sate în Dacia romană*, care, în ciuda unor lipsuri și scăpări inerente, înfățișează pentru prima oară oicumenicul — teritoriul locuit — în Dacia romană și contribuie la clarificarea unor probleme de demografie și istorie.

De o mare valoare sînt lucrările sale de epigrafie latină, precum și cele care prezintă diferitele monumente sculpturale, descoperiri monetare, pietre gravate, sau abordează cercetările privitoare la armata romană, la *limesul* din Dacia, și la procesul de pătrundere a amforelor grecești stampilate în Dacia. A contribuit cu mai multe capitole la vechiul și la noul tratat de istoria României.

Adunînd o vastă experiență practică și teoretică, profesorul Tudor a publicat pentru specialiști, precum și pentru marele public, o interesantă prezentare a arheologiei romane, iar în vederea popularizării istoriei a elaborat mai multe volume privind personajele istorice de seamă ale lumii antice. Astfel a publicat în două volume *Mari căpitani ai lumii antice*, *Figuri de împărași romani* (tot în două volume), *Decebal, regele erou*, *Alexandru Macedon*, *Traian, împărat al Romei*, *Hannibal*, *Pericle*, *Femei din lumea antică* etc.

Profesorul Tudor a inițiat și a realizat publicarea unei enciclopedii a civilizației romane, cu colaborarea unui colectiv de specialiști, lucrare de mare importanță, ce a apărut cu cîteva luni după moartea sa.

Profesorul Tudor a fost un bun pedagog și educator. Ca profesor și director de liceu a avut ocazia să cunoască problemele de bază ale învățămîntului secundar, iar ca profesor universitar a luptat prin fapte și în scris pentru îmbunătățirea învățămîntului superior. Pentru meritele și aptitudinile sale a fost numit decan al Facultății de Istorie-Geografie din Iași (1948—1953), apoi al Facultății de Istorie din București (1956). Fiind conștient de importanța manualelor școlare, a publicat manuale de istoria veche a României și de istorie universală. Totodată, ca profesor, a desfășurat o bogată activitate obștească, atît la universitate, cît și în afara ei. Despre aceasta stau mărturie numeroasele articole apărute în diferite organe de presă locale și centrale.

Profesorul Tudor a participat cu comunicări la multe congrese și simpozioane internaționale. Aprecierea de care s-au bucurat se concretizează în alegerea sa ca membru al Asociației Internaționale de Arheologie Clasică din Roma și corespondent la *Faști Archeologici*, pentru România. În această calitate a elaborat cca. 5000 de note bibliografice în limbile italiană, germană și engleză, publicate în acest periodic, cu privire la lucrările românești de arheologie clasică.

Pentru întreaga-i activitate a fost decorat cu „Ordinul Muncii”, clasa III (1964) și ales membru titular al Academiei de Științe Sociale și Politice a R.S.R.

Profesorul Tudor a făcut parte din acea mare generație a cercetătorilor de istorie veche a României care și-au început cariera științifică între cele două războaie mondiale și au continuat-o după eliberare. El au desfășurat o prodigioasă activitate științifică, în unele domenii au pus bazele științifice ale cercetării istoriei vechi a României, iar în altele le-au lărgit și le-au îmbogățit. Istoria Daciei Inferioare — a Olteniei romane — nu mai poate fi studiată fără a se referi la contribuțiile de bază ale acestui modest, dar perseverent și entuziast om de știință. Apreciind activitatea lui științifică și educativă, prin care a contribuit la formarea de specialiști în domeniul istoriei vechi și arheologiei, ne luăm rămas bun de la el cu dictonul latin, puțin schimbat: *Qui dedit beneficium tacet, narrent qui acceperunt*: cel care a făcut fapta bună tace, să vorbească cei care au primit-o.

ANDREI BODOR